

بسم الله الرحمن الرحيم

نظام بودجه ریزی و توسعه منطقه ای

بهمن ۱۴۰۰

الف. سازوکارهای بودجه‌ای فعال در توازن یا عدم توازن منطقه‌ای

۱. فقدان وجود نظام مالیه و مدیریت محلی

تجميع همه تصميم گيری های مهم در تهران و گردش منابع در تهران

۲. گزينش و اجرای طرح های عمرانی

آثار بر روی توسعه منطقه ای هم در مرحله شناخت و هم در مرحله بهره برداری (ایجاد ظرفیت برای رشد)

۳. ایجاد و توسعه شرکت های دولتی

هم در مرحله سرمایه گذاری اولیه، هم در مرحله طرح های توسعه ای و هم از طریق جریان ساز و کارهای مالیاتی بر رشد منطقه ای اثر گذار است.

۴. تخصیص ارزشهای حساب ذخیره ارزی و صندوق توسعه ملی و قبل از آن در دهه ۷۰، استقراض از خارج و ...

فقدان سازو کارهای شفاف و دقیق مبتنی بر آمایش یا طرح های توسعه منطقه ای در اختصاص این منابع

۵. فرایندهای پیچیده تری هم مانند نحوه نرخ گذاری قیمت نهاده ها ، نظام فنی و مهندسی کشور و ... وجود دارد که بر گردش ثروت در مناطق مختلف کشور اثرگذار است.

ارزیابی کمی درباره آثار هر یک از مولفه های فوق بر نابرابری منطقه ای وجود ندارد.

ب. برخی مطالعات درباره توازن منطقه ای

- توسعه منطقه ای در ایران با رویکرد عدالت توزیعی (پریزادی و میرزازاده ، ۱۳۹۷): بر اساس چهار بعد اقتصادی، زیربنایی- کالبدی، اجتماعی- فرهنگی و بهداشتی- درمانی نشان می دهند که نابرابری بین استان های کشور وجود دارد و استان تهران به تنهایی در طول چند دهه بالاترین سطح توسعه یافتگی و استان سیستان و بلوچستان پایین ترین سطح در بین استان های دیگر را دارا می باشد.

جدول (۳) : وضعیت استان ها در گروه های مختلف از نظر برخورداری از شاخص ها

خوشه	وضعیت	استان	تعداد
۱	توسعه یافته	تهران	۱
۲	نسبتاً توسعه یافته	اصفهان، خوزستان ، آذربایجان شرقی، خراسان رضوی	۴
۳	کمتر توسعه یافته	سمنان، گیلان، مرکزی، مازندران، قزوین، فارس، البرز	۷
۴	توسعه نیافته و محروم	کردستان، هرمزگان، لرستان، اردبیل، کرمانشاه، کرمان، یزد، قم، آذربایجان غربی، گلستان، همدان، چهارمحال بختیاری، زنجان، ایلام، کهگلویه و بویراحمد، خراسان شمالی ، خراسان جنوبی، بوشهر، سیستان و بلوچستان	۱۹

• بررسی توسعه منطقه ای از دولت های سوم تا یازدهم (آزادی، دل انگیزان و فلاحتی (۱۳۹۷):

پژوهش حاضر به دنبال بررسی سطح توسعه یافتگی مناطق ایران از دولت سوم تا دولت یازدهم است. در این راستا با استفاده از مدل تصمیم گیری چند شاخصه و نرم افزار تاپسیس پس از رتبه بندی استان ها نتایج حاکی از آن بود که حدود ۷۴ درصد استان ها محروم و ۲۴ درصد آن ها برخوردار هستند. بر اساس مدل خوشه ای، ۶ خوشه برای توسعه یافتگی مناطق شکل گرفت که استان تهران و ایلام به ترتیب در صدر و انتهای جدول توسعه یافتگی کشور قرار گرفته اند. شاخص توسعه از ماتریسی با ۲۱ شاخص و ۱۵۱ زیر شاخص تشکیل شده است. در پژوهش حاضر دو شاخص " کارایی بودجه در توسعه " و " مدل برنامه ریزی منطقه ای " معرفی شده که استان ها بر اساس قدرت و ضعف مدیریت کارآمد در منابع بودجه ای تفکیک شده اند. در ادامه و با کمک نرم افزار ایویوز و مدل پنل دیتا و تشکیل ۳ مدل مستقل رگرسیونی برای هشت دولت مستقل به این نتیجه رسیدیم که توسعه به عنوان متغیر وابسته از متغیرهای مستقل؛ هزینه جاری (حجم دولت)، هزینه عمرانی و بودجه کل، تاثیر پذیر است و بر این اساس افزایش حجم دولت ۱۲ برابر بودجه کل، بر توسعه تاثیر منفی داشته است و افزایش بودجه عمرانی مانند بودجه کل ولی ۱۰ برابر بیشتر از آن بر توسعه اثر مثبت داشته است.

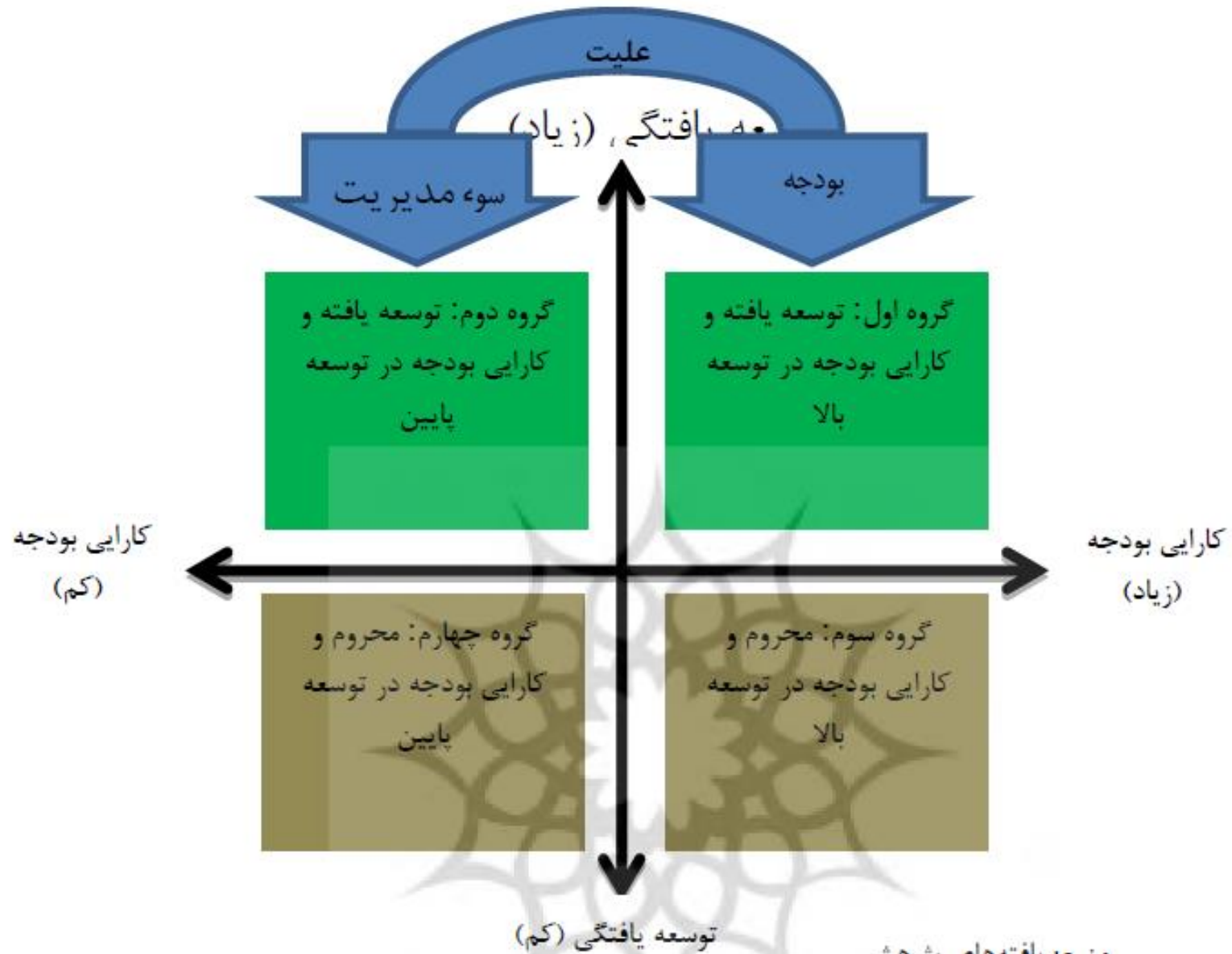
جدول ۴- وضعیت استان‌ها از نظر توسعه یافتگی بر اساس مدل خوشه‌ای

بسیار محروم	محروم	نسبتاً محروم	نسبتاً برخوردار	برخوردار	بسیار برخوردار
$D \leq 0.1$	$0.1 < D \leq 0.2$	$0.2 < D \leq 0.3$	$0.3 < D \leq 0.4$	$0.4 < D \leq 0.5$	$D > 0.5$
ایلام	زنجان گلستان مرکزی قزوین خراسان شمالی همدان لرستان قم اردبیل سیستان خراسان جنوبی سمنان کردستان هرمزگان بوشهر ... و ...	البرز گیلان آذربایجان غربی یزد کرمانشاه	خوزستان فارس مازندران کرمان	اصفهان خراسان رضوی آذربایجان شرقی	تهران
۳٪	۵۵٪	۱۶٪	۱۳٪	۹٪	۳٪

(مجموع بودجه / بودجه) - (مجموع توسعه / توسعه) = کارایی بودجه در توسعه

نمودار ۳- مدل برنامه ریزی

ج. برخی اولویت ها

۱. طراحی نظام مالیه و مدیریت محلی

۲. تغییر نوع نگاه به منابع حاصل از نفت گاز (هم صادرات و هم قیمت گذاری نهاده های داخلی) و اختصاص بخشی از منابع برای رفع عدم توازن های منطقه ای مبتنی بر آمایش سرزمین

با تشکر از توجه شما

